

III. RECENZJE I NOTY RECENZYJNE

Historia et Ius. Księga pamiątkowa ku czci Ks. Prof. Henryka Karbownika, red. Antoni Dębiński, Grzegorz Górski, Katolicki Uniwersytet Lubelski. RW KUL, Lublin 1998, ss. 647

W dniach 4 i 5 grudnia 1998 r. odbyła się w KUL sesja naukowa nt. *Prawo w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w latach 1918–1952*. Sympozjum zorganizowano w 80. rocznicę powstania Wydziału Prawa na tej lubelskiej uczelni*. Wydarzenie to zbiegło się z jubileuszem 70-lecia urodzin Ks. Prof. Henryka Karbownika, któremu z tej okazji została wręczona księga pamiątkowa ku Jego czci.

Ks. Prof. Henryk Karbownik jest absolwentem Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu, Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydziału Prawa Kanonicznego KUL. W 1979 r. na ostatnim z wymienionych wydziałów podjął zajęcia dydaktyczne. Od 1990 r. był prodziekanem tego Wydziału, a od 1992 r. pracuje na nim jako profesor z nominacji rektora uczelni. W dniu 17 maja 1997 r. otrzymał tytuł profesora nauk prawnych. Jego dorobek naukowy obejmuje trzy monografie (*Obciążenia stanu duchownego w Polsce na rzecz państwa od połowy XVII w. do 1759 r.* Lublin 1984 ss. 410., *Ofiara lura Stolae na ziemiach polskich w latach 1285–1918.* Lublin 1995 ss. 230., *Opodatkowanie duchowieństwa na ziemiach polskich w okresie zaborów 1772–1918.* Lublin.), 44 artykuły i rozprawy naukowe oraz referaty wygłoszone na sympozjach naukowych i recenzje. Pod kierunkiem Księdza Profesora powstały dwie rozprawy doktorskie i około 70 prac magisterskich.

Redaktorzy tomu, Antoni Dębiński i Grzegorz Górski, zebrali w Księdze liczne artykuły z zakresu historii, historii prawa, prawa kanonicznego i wyznaniowego oraz z kilku innych dziedzin nauki. Wybór problematyki jak również tytuł Księgi: *Historia et Ius* nie są przypadkowe, zważywszy, iż to właśnie historia i historia prawa są od wielu lat przedmiotem badań Profesora.

Księga składa się z dwóch części. Pierwsza z nich ma charakter wstępu, który ma na celu przybliżyć sylwetkę Jubilata i zapoznać z Jego biografią i dorobkiem naukowym. Część tę otwiera słowo Rektora KUL, ks. prof. dra hab. Stanisława Wielgusa, *Viro nobili et docto*. Rektor wypowiadając się o Ks. Prof. Karbowniku stwierdził, iż jest to człowiek, który przez długie lata wypełniał obowiązek czynienia dobra, i robił to – zgodnie z zaleceniem wybitnego piętnastowiecznego prawnika, Pawła Włodkowica – dobrze. Następnie *Słowo wstępne* zamieścili: Antoni Dębiński i Grzegorz Górski. Uzasadniając powstanie Księgi piszą, iż publikacja ta jest wyrazem głębokiego przeświadczenia, że osoba Ks. Henryka Karbownika, Jego badania naukowe, wieloletnia działalność dydaktyczna, wkład i zaangażowanie w prace Uniwersytetu, a szczególnie Wydziału Prawa Kanonicznego i Świeckiego oraz Jego postawa moralna godne są uznania i głębokiej wdzięczności. To przekonanie – zdaniem redaktorów skłoniło liczne grono uczniów, przyjaciół i współpracowników Księdza Profesora – z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Akade-

* Sprawozdanie z konferencji drukujemy w dziale *Kronika* (dop. Red.)

mii Teologii Katolickiej w Warszawie, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu i innych ośrodków naukowych – do wzięcia udziału w tworzeniu wspólnego dzieła dla upamiętnienia jubileuszu. We fragmencie zatytułowanym *Wokół osoby Księdza Profesora* postać Ks. Karbownika przedstawił długoletni współpracownik Jubilata, Henryk Misztal. Zaprezentował Jego sylwetkę jako naukowca, dydaktyka i człowieka. Jest On – jak podkreślił – badaczem ciągle niestrudzonym, dydaktykiem „dobrym i lubianym”, człowiekiem rozmiłowanym w pracy. Część pierwszą kończy bibliografia Ks. Prof. H. Karbownika, opracowana przez Stanisława Tymosza. W części drugiej zawarto artykuły, które zostały zgrupowane w pięciu blokach tematycznych: „Z historii”, „Z historii prawa”, „Z prawa kanonicznego”, „Z prawa wyznaniowego”, „Varia”. Księgę zamyka *Nota biograficzna* wszystkich autorów (s. 641–643).

MAGDALENA PYTER (Lublin)

Jan Baszkiewicz, *Powszechna historia ustrojów państwowych*. Wydawnictwo Arche, Gdańsk 1998, ss. 365

Spór o kontury i sposób wykładania powszechnej historii ustroju trwa od dziesięcioleci; utrzymywał się on i nabierał impetu zależnie od nazwy przedmiotu, która się zmieniała, w odpowiedzi na często ewoluującą organizację studiów, a także jako reakcja na oczekiwania, jakie w stronę historyków prawa kierowały środowiska prawnicze. Istota sporu polegała na tym, że badacz stawał przed dylematem: czy historię ustrojów państwowych można sprowadzić do zbioru mniej czy bardziej luźno z sobą powiązanych kilku historii „narodowych” – takich jak historia ustroju Anglii i Francji, Niemiec i Rosji, wreszcie Stanów Zjednoczonych Ameryki, czy też jej sens polega na ujęciu wysnutym z komparatystyki, typologicznym, czyli na poszukiwaniu zasad ewolucji ustroju państwa, które rozwija się różnymi drogami pod różnymi szerokościami i długościami geograficznymi, ale stanowi jedną instytucję, zażywającą przy wielu odmiennościach zdeterminowanych przez okoliczności cechy powszechności. Typologiczny charakter miał bazujący na porównywaniu wykład Stanisława Estreichera; klasycznym przykładem analitycznego wykładu było – jak wiadomo – wielotomowe dzieło Karola Koranyiego. Modelowy wykład Estreichera miał więcej zwolenników zwłaszcza poza środowiskiem; wydawał się pełniej wspierać dyscypliny o prawie obowiązującym. Stąd można powiedzieć, że wielu autorów próbowało – przynajmniej: nie zawsze z powodzeniem – „przewycięzać” słabości tekstu Koranyiego. Poważny krok w tym kierunku zrobił tu wielki orędownik komparatystycznego ujęcia Michał Szczaniecki, autor wielokrotnie wznawianej i wciąż jeszcze będącej w obiegu akademickim *Powszechnej historii państwa i prawa* z 1969. Ale pełnego sukcesu nie odniósł także Michał Szczaniecki: jego rozdrobniony, w ponad 500 częściach prowadzony i zagubiony w detalicznych ocenach wykład zbierał w kolejnych podsumowaniach w zasadzie tylko to, co uprzednio wyrażały analizy szczegółowe. Rezygnując w tym miejscu z przypomnienia ocen i postulatów, jakie padły w 1995 r. w czasie ogólnopolskiej dyskusji nad stanem podręczników z przedmiotów historyczno-prawnych (por. CPH, XLVIII, 1995), trzeba wyrazić głębokie zadowolenie, że w ostatnich miesiącach, w których nasiliła się niebezpieczna batalia o miejsce dyscyplin historyczno-prawnych w programach studiów prawniczych i administratywistycznych, wydali nowe i inspirujące podręczniki znani badacze i wytrawni nauczyciele akademicy: Jan Baszkiewicz, Stanisław Grodziski i Marek Wąsowicz. Podręczniki Stanisława Grodziskiego i Marka